Hoogwaterbeschermingsprogramma-2

1e Voortgangsrapportage

Verslagperiode 1 juli 2011 -31 december 2011

Inhoud

1 Inleiding 3
1.1 Kerngegevens van het HWBP-2 3
1.2 Samenvatting hoofdpunten verslagperiode 4
1.3 Leeswijzer 5

2 Ontwikkelingen in en rond het programma 6
2.1 Algemene ontwikkelingen 6
2.2 Kwaliteit en auditing 6
2.3 Correspondentie met het parlement 7

3 Scope 8
3.1 Programmascope 8
3.2 Projectscopes 8

4 Planning en voortgang 10
4.1 Projectfase 10
4.2 Mijlpalen in de verslagperiode 11
4.3 Prognose komende periode 12
4.4 Mijlpalen na 2017 13
4.5 Overzicht planning 13

5 Risico's 16
5.1 Risicomanagement 16
5.2 Risico's op projectniveau 16
5.3 Risico's op programmaniveau 17
5.4 Risicobeheersing 18

6 Financiën 20
6.1 Programmabudget 20
6.2 Programmaraming 20
6.3 Verwachte ontwikkelingen in de raming van projecten 22
6.4 Kasreeks 22
6.5 Apparaatskosten Rijkswaterstaat 23
6.6 Cumulatieve verplichtingen en uitgaven 23

Bijlage 1 Subsidieverlening door het rijk: werkwijze 24

1 Inleiding

1.1 Kerngegevens van het HWBP-2

Om Nederland duurzaam te beschermen tegen overstromingen vanuit de grote rivieren, het IJsselmeer, het Markermeer en de Noordzee toetsen de beheerders van de primaire waterkeringen regelmatig of de primaire waterkeringen voldoen aan de vigerende veiligheidsnormen. In 2001 is deze toets voor de eerste maal uitgevoerd; in 2006 voor de tweede maal. Op basis van deze toetsen is een deel van de primaire waterkeringen afgekeurd. Verder bleek uit een toets in 2003 door Rijkswaterstaat en de keringbeheerders dat de zeeweringen langs de Noordzeekust op een aantal locaties op een termijn van 20 jaar niet meer aan de geldende veiligheidsnorm zouden voldoen. Deze locaties zijn aangemerkt als de 'Zwakke Schakels'. Op negen van deze locaties ligt tevens een opgave tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, de zogenaamde 'prioritaire zwakke schakels kust'.

De maatregelen die de beheerders moeten treffen om de in 2001 en 2006 afgekeurde keringen weer aan de vigerende veiligheidsnormen te laten voldoen, zijn op het Hoogwaterbeschermingsprogramma-2 (HWBP-2) geplaatst. Voorwaarde hiervoor is dat de waterkeringen zijn afgekeurd als gevolg van wijzigingen in de gestelde veiligheidsnorm, de hydraulische randvoorwaarden of de toetsvoorschriften. Maatregelen in het kader van regulier of achterstallig onderhoud vallen hier dus niet onder. Voorwaarde is ook dat verbetering van de veiligheidssituatie niet plaatsvindt in het kader van een ander programma. Maatregelen die voortkomen uit de derde toetsing van 2011 vallen niet binnen de scope van het HWBP-2. In totaal worden in het HWBP-2 89 projecten aangepakt, waarvan 367,3 km dijken en 18 kunstwerken.

Op basis van de Waterwet komen de maatregelen van het HWBP-2 in aanmerking voor subsidiëring door het rijk. Hiertoe toetst het rijk de maatregelen aan de subsidiecriteria robuust, sober en doelmatig. De werkwijze die hierbij gehanteerd wordt, is beschreven in bijlage 1.

Karakteristieken van het HWBP-2
Het HWBP-2 is op 22 maart 2011 door de Tweede Kamer aangewezen als 'Groot Project'. Middels de Basisrapportage is de Tweede Kamer geïnformeerd over het programma. De Basisrapportage beschrijft ook de verantwoordelijkheden van de bij het programma betrokken partijen.

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor het systeem van hoogwaterbescherming in Nederland. In het geval van het HWBP-2 is de staatssecretaris verantwoordelijk voor het vaststellen van het programma, het beoordelen van de subsidieaanvragen van de beheerders op basis van subsidiecriteria, het verstrekken van de subsidies en het rapporteren aan de Tweede Kamer.

De waterschappen (binnen het HWBP-2 veruit het grootste deel van de beheerders) kennen eigen democratisch gekozen besturen. Als waterkeringen in de periodieke toetsing worden afgekeurd, hebben zij de plicht maatregelen te treffen, waardoor de afgekeurde keringen weer aan de vigerende wettelijke normen gaan voldoen.

De staatssecretaris is ten aanzien van het HWBP-2 verantwoordelijk voor de subsidieverlening en niet voor de realisatie van de afzonderlijke projecten. Gezien deze verantwoordelijkheidsverdeling zijn de formele sturingsmogelijkheden van het rijk in het HWBP-2 in vergelijking met andere grote projecten, zoals Ruimte voor de Rivier of Maaswerken, beperkt.

Het ontbreken van een direct sturingsmechanisme is geen belemmering om van het HWBP-2 een succes te maken. Beheerders en het rijk onderkennen en erkennen het cruciale belang om in het programma met elkaar samen te werken, met behoud van ieders eigen verantwoordelijkheden. Dit is met de ondertekening van de geactualiseerde intentieverklaringen in het najaar van 2011 nogmaals onderstreept.

Daarnaast zorgt het feit dat waterschappen en hoogheemraadschappen met ingang van 2011 meebetalen aan HWBP-2 voor meer betrokkenheid bij het programma en een extra prikkel om middelen zo efficiënt mogelijk te besteden. Afspraken hierover zijn vastgelegd in het Bestuursakkoord Water dat mei 2011 werd afgesloten.

1.2 Samenvatting hoofdpunten verslagperiode

Gedurende de looptijd van het programma wordt elk half jaar een voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer aangeboden. Dit is de eerste voortgangsrapportage over het HWBP-2 met als verslagperiode 1 juli-31 december 2011. In deze rapportage zijn de ontwikkelingen beschreven ten opzichte van de situatie zoals die in de Basisrapportage is vermeld.

Hierna zijn de hoofdpunten uit deze verslagperiode samengevat. Ingegaan wordt op de algemene voortgang van het programma en ontwikkelingen ten aanzien van de scope, planning, risico's en financiën.

Voortgang van het programma
Het HWBP-2 omvat in totaal 89 projecten voor de versterking van dijken en/of kunstwerken. In de projecten worden verschillende fasen onderscheiden. De planstudie loopt van de start van een project tot het moment van het afgeven van de voorlopige subsidieverlening. Vanaf dat moment start de uitvoeringsfase. De uitvoeringsfase eindigt op het moment dat het werk door de aannemer aan de beheerder wordt opgeleverd.

In de verslagperiode is de planstudiefase van één project afgerond; dit project is daarmee in de uitvoeringsfase gekomen. Van vijf projecten is de realisatie afgerond, waarmee deze projecten nu aan de veiligheidsnorm voldoen. Daarmee bevinden zich per 31 december 2011 29 projecten in de planstudiefase, tien projecten in de uitvoeringsfase en voldoen in totaal 47 projecten aan de norm. Van deze 47 projecten zijn 38 projecten daadwerkelijk gerealiseerd. Van negen projecten hebben de beheerders aangegeven dat de keringen alsnog aan de vigerende veiligheidsnormen voldoen, zonder dat hiervoor maatregelen moeten worden getroffen.

Scope
In de verslagperiode hebben zich geen scopewijzigingen op programmaniveau voorgedaan. In de Basisrapportage is aangegeven, dat de subsidiabiliteit van de te verbeteren dijklengtes van vijf projecten nog met de beheerders overeen gekomen moet worden. In de verslagperiode hebben de beheerders van deze projecten een eerste onderbouwing van hun standpunt gegeven. Het programmabureau heeft deze getoetst en enkele onvolledigheden geconstateerd. Naar aanleiding hiervan wordt de onderbouwing definitief gemaakt, waarna hierover besluitvorming kan plaatsvinden. Uitsluitsel over de subsidiabiliteit van de voorgestelde scopewijzigingen wordt vervolgens in het eerste halfjaar van 2012 verwacht.

Planning
In de Basisrapportage waren voor de verslagperiode 12 mijlpalen voorzien. De meeste hiervan (zeven) zijn behaald. Vijf mijlpalen zijn niet behaald. Dit betrof in alle gevallen het vaststellen van de voorkeursvariant, wat meer tijd in beslag neemt dan was voorzien. Het programmabureau toetst in hoeverre het niet halen van mijlpalen de doorlooptijd van de betreffende projecten beïnvloedt.

In diverse projecten doen zich ontwikkelingen voor die in de toekomst mogelijk leiden tot mutaties in de projectplanningen. Het betreft in veruit de meeste gevallen mogelijke vertragingen. De beheerders zijn verantwoordelijk voor het treffen van beheersmaatregelen die mogelijke vertragingen voorkomen of tot een minimum beperken. Mogelijk hebben deze ontwikkelingen consequenties voor de voortgang en de kasreeks van het programma. Met het oog hierop analyseren het programmabureau en de beheerders gezamenlijk de planningen, de oorzaken van eventuele vertragingen en de beheersmaatregelen die kunnen worden ingezet om uitloop te beperken of te voorkomen, evenals eventuele versnellingsmogelijkheden.

Risico's
In de ramingen van alle lopende HWBP-2 projecten is een risicoreserve op projectniveau opgenomen. De totale waarde van de projectrisico's is licht gedaald, de verhouding tussen de benoemde en onbenoemde waarde is gelijk gebleven. Wijziging van de raming en het aandeel benoemde risico's op projectniveau vindt pas plaats tijdens formele contactmomenten. De prognose op basis van de in deze verslagperiode geactualiseerde risicodossiers is dat het aandeel benoemde risico's hoger lijkt te worden waardoor een groter deel van de risico's beheerst kan worden. De beheerders dragen zorg voor het bepalen van de risico's en het treffen van adequate beheersmaatregelen op de benoemde risico's. Het programmabureau ondersteunt de beheerders hierbij, door bijvoorbeeld gerichte informatie uit te wisselen met betrekking tot risicomanagement. Beheerders hebben in de afgelopen periode verschillende beheersmaatregelen getroffen om risico's te beheersen, zoals het instellen van een coördinatieteam Kabels en Leidingen, om tijdverlies door het niet tijdig verleggen van kabels en leidingen te voorkomen.

Financiën
Voor het HWBP-2 was op 30 juni 2011 3.180 mln. euro beschikbaar, exclusief indexering. In de rijksbegroting 2012 is 7 mln. euro prijscompensatie toegevoegd. Per 31 december 2011 is het budget 3.187 mln. euro.

De programmaraming bedraagt momenteel 3.156 mln. euro. Boven op de programmaraming is 5 mln. euro gereserveerd voor projectoverstijgende innovaties. De lichte stijging van 10 mln. euro ten opzicht ven de Basisrapportage komt door een correctie voor scheefte (8 mln. euro) en toegenomen projectkosten (2 mln. euro).

Op projectniveau treffen de beheerders maatregelen om projectramingen zo goed mogelijk te beheersen. Het programmabureau volgt deze ontwikkelingen, gezien de consequenties van mutaties in de projectkosten voor de programmaraming. Ook hier geldt dat het programmabureau waar mogelijk bijdraagt aan het beheersen van de projectramingen.

Aanpassingen Subsidieregeling
Voor de kosten van de voorbereiding van de HWBP-2 projecten was tot 31 december 2011 een forfaitaire vergoeding van 15% beschikbaar. In het Bestuursakkoord Water is afgesproken dat dit gewijzigd wordt in een vergoeding van de werkelijk gemaakte voorbereidingskosten, met een maximum van 15% van de investeringskosten. Deze wijziging levert mogelijk een kostenbesparing op. In de verslagperiode zijn de wijzigingsregeling en het controleprotocol gepubliceerd in de Staatscourant (nr. 22111).

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een toelichting op ontwikkelingen die zich in de verslagperiode hebben voorgedaan in en rond het programma. Ontwikkelingen op programmaniveau komen aan de orde in hoofdstuk 3 (scope), hoofdstuk 4 (planning), hoofdstuk 5 (risicomanagement) en hoofdstuk 6 (financiën).

2 Ontwikkelingen in en rond het programma

2.1 Algemene ontwikkelingen

In de verslagperiode hebben zich diverse inhoudelijke ontwikkelingen voortgedaan die van invloed zijn op het programma.

Voorbereidingskosten
Het is de verantwoordelijkheid van de beheerders om maatregelen te treffen waarmee de afgekeurde keringen weer aan de norm voldoen. Het rijk is verantwoordelijk voor de subsidiering van deze maatregelen. Voor de kosten van de voorbereiding van de deze maatregelen was een forfaitaire vergoeding van 15% beschikbaar. In het Bestuursakkoord Water is vastgelegd dat de forfaitaire vergoeding gewijzigd wordt in een vergoeding van de werkelijk gemaakte voorbereidingskosten, met een maximum van 15% van de investeringskosten. Deze wijziging levert vanaf 2012 mogelijk een kostenbesparing op.

In de verslagperiode zijn de aangepaste wijzigingsregeling en het controleprotocol gepubliceerd in de Staatscourant (nr. 22111). Het programmabureau bereidt een aanpassing van de Handreiking en een nieuw format voor de financiële verantwoording voor en zal de beheerders in de komende periode betrekken bij de toets op deze producten en de implementatie hiervan.

Innovatieve pipingmaatregelen
Diverse projecten hebben te maken met het faalmechanisme piping. Uit een bijeenkomst met marktpartijen over het thema piping zijn verschillende innovatieve uitvoeringsmethoden naar voren gekomen, die mogelijk kunnen leiden tot een kostenbesparing in de aanpak van afgekeurde dijkvakken die met het faalmechanisme piping te maken hebben. Het programmabureau verkent samen met de beheerders de mogelijkheid om de trajecten van verschillende projecten waarin dit faalmechnisme is geconstateerd, te clusteren. Ook wordt bezien of het mogelijk is dat de beheerders enkele percelen ter verbetering gezamenlijk aanbieden aan de marktpartijen die innovatieve oplossingen hebben voorgesteld. De schaalvergroting die door de clustering wordt bereikt, kan mogelijk bijdragen aan de toepasbaarheid van de innovaties. Belangrijk is dat deze aanpak niet ten koste gaat van de voortgang in het programma.

Derde Toetsronde
Op 29 november 2011 is de derde Landelijke Rapportage Toetsing (LRT 3) aan de Tweede Kamer gezonden (bijlage bij Kamerstuk 31710 nr. 22). Hierin is een aantal dijkvakken uit de Tweede Toetsronde, die nog niet zijn afgerond in het kader van HWBP-2, opnieuw afgekeurd. Deze projecten blijven onderdeel uitmaken van het HWBP-2.

2.2 Kwaliteit en auditing

In de Basisrapportage is aangegeven, dat het HWBP-2 een systeem van auditing hanteert dat gericht is op de risicovolle en relevante processen. Ook is aangegeven, dat hiervoor een auditcommissie wordt ingericht. In de verslagperiode is hiermee een start gemaakt door de opdracht te formuleren voor deze commissie, die inmiddels Adviesraad Kwaliteitsborging HWBP-2 wordt genoemd. De Adviesraad is er op gericht om met behulp van auditing de beheersing van het programma in zijn geheel op een hoger plan brengen.

Accountantsrapport Departementale Auditdienst (DAD)
In het kader van de Regeling Grote Projecten heeft de DAD een accountantsrapport opgesteld bij de Basisrapportage (32 698, nr. 2). Gekeken is naar de kwaliteit en volledigheid van de financiële en de niet-financiële informatie in de Basisrapportage en de beheersing en het beheer van het programma. De DAD concludeert dat de informatie in de Basisrapportage op een navolgbare wijze tot stand is gekomen en niet strijdig is met andere informatie. De DAD merkt op dat het percentage benoemde projectrisico's laag is, waardoor de beheersing wordt bemoeilijkt. Op grond hiervan benoemt de DAD het risicomanagement bij de beheerders als aandachtspunt. De DAD benoemt daarnaast de relatie tussen de projectscopes en de bijbehorende projectramingen en de rechtmatigheid van onttrekking van extra gelden uit de risicoreservering op programmaniveau als aandachtspunten.

De bevindingen van de DAD zijn op 4 november 2011 naar de Tweede Kamer verzonden. In de komende verslagperiode gaat het programmabureau samen met de beheerders aan de slag met de bevindingen van de DAD. Op projectniveau is al een tendens ingezet om meer risico's te benoemen.

2.3 Correspondentie met het parlement

In de verslagperiode heeft de volgende correspondentie met de Tweede Kamer plaatsgevonden met betrekking tot het HWBP-2.

Datum	**Onderwerp**
26 september 2011	Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (kenmerk IenM/BSK-2011/126809) met als bijlage de Basisrapportage HWBP-2.
4 november 2011	Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (kenmerk IenM/BSK-2011/12576) met als bijlage Accountantsrapport van de Departementale Auditdienst inzake de Basisrapportage HWBP-2.
24 november 2011	Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (kenmerk IenM/BSK-2011/156150) inzake de Commissievragen wetgevingsoverleg Water 5 december.

Op 5 december 2011 heeft het wetgevingsoverleg Water plaatsgevonden. De Basisrapportage HWBP-2 stond voor dat overleg geagendeerd.

3 Scope

3.1 Programmascope

De programmascope van het HWBP-2 bestaat uit 89 projecten. De beheerders voeren deze projecten uit om te bewerkstelligen dat afgekeurde dijkvakken en kunstwerken weer aan de veiligheidsnormen voldoen. De ligging van de projecten is op bijgaande kaart weergegeven. Het betreffen negen projecten uit de eerste toetsronde, negen 'Prioritaire Zwakke Schakels Kust' en 71 projecten uit de tweede toetsronde. De projecten worden onafhankelijk van elkaar gerealiseerd. In totaal worden 79 projecten door waterschappen gerealiseerd, acht door Rijkswaterstaat en twee door de provincie Groningen. In totaal gaat het om 367,3 km dijken en 18 kunstwerken. De kaders die op deze ontwerpopgave van toepassing zijn maken onderdeel uit van de scope. In de verslagperiode is de programmascope niet gewijzigd.

3.2 Projectscopes

Voor de beheerders bestaat per afgekeurde waterkering een veiligheidsopgave, dit is de projectscope. De beheerder werkt deze veiligheidsopgave uit in te treffen maatregelen. In de Basisrapportage is aangegeven, dat de scope van vijf projecten nog niet volledig is uitgekristalliseerd. Ten aanzien van deze projecten is de betreffende beheerder van mening dat er een grotere lengte moet worden versterkt dan op basis van de Tweede Toetsing uit 2006 kan worden verwacht. Het betreft:

- W2-004 Markermeerdijk Hoorn -Edam - Amsterdam;
- W2-080 Koegraszeedijk;
- W2-002 Dijkversterking Krimpen;
- W2-063 Versterking Eemdijken en Zuidelijke Randmeren;
- R2-061 Markermeerdijk Marken.

In de verslagperiode hebben de beheerders van deze projecten een eerste onderbouwing van hun standpunt gegeven. Het programmabureau heeft deze getoetst en enkele onvolledigheden geconstateerd. Naar aanleiding hiervan wordt de onderbouwing definitief gemaakt, waarna hierover besluitvorming kan plaatsvinden. Uitsluitsel over de subsidiabiliteit van de voorgestelde scopewijzigingen wordt vervolgens in het eerste halfjaar van 2012 verwacht.

In navolgende kaart is de actuele scope van het programma weergegeven.


Hoogwaterbeschermingsprogramma-2
© mapminded, cartografie 2012 / www.mapminded.nl
SCHIERMONNIKOOG
AMELAND
TERSCHELLING
VLIELAND
TEXEL
Wadden-zee
Eems
Lauwers-meer
GRONINGEN
Groningen
Leeuwarden
FRYSLÂN
Assen
DRENTHE
IJssel-meer
NOORD-HOLLAND
Marker-meer
Lelystad
FLEVOLAND
Zwolle
IJssel
OVERIJSSEL
NOORDZEE
Haarlem
Amsterdam
Utrecht
GELDERLAND
ZUID-HOLLAND
Den Haag
UTRECHT
Arnhem
Nederrijn
Lek
Waal
Rijn
Maas
's-Hertogenbosch
Bergse Maas
NOORD-BRABANT
Middelburg
ZEELAND
Oosterschelde
Veerse meer
Westerschelde
Volkerak
Hollands diep
Haringvliet
Grevelingen
LIMBURG
BELGIË
DUITSLAND
Maastricht
Legenda
verbetering aan dijk, duin of dam
verbetering aan kunstwerk
dijkstuk
zwakke schakels
1e toetsing
2e toetsing
aantal
projectfase
38 gerealiseerde maatregelen
9 op basis van nader onderzoek is gebleken dat de kering voldoet
3 op basis van nader onderzoek kan blijken dat de kering voldoet
10 realisatie
29 planstudie

4 Planning en voortgang

4.1 Projectfase

In de planning is onderscheid gemaakt in de planstudiefase (lopend van de start van een project tot het moment van voorlopige subsidieverlening) en de uitvoeringsfase (lopend van de voorlopige subsidieverlening tot het moment dat het werk door de aannemer aan de beheerder wordt opgeleverd).

In de afgelopen periode zijn zes projecten naar een andere projectfase overgegaan. Van het project WN-019 Riensluis te Lemmer is de planstudie afgerond en er is een voorlopige subsidiebeschikking afgegeven. Het project is hiermee in de uitvoeringsfase gekomen.

Van vijf projecten is de realisatie afgerond, het betreft:
- W2-026 Nieuwe Stadse Zeedijk;
- W1-008 Nederlekdijk;
- WZ-004 Scheveningen;
- WN-016 Johan Frisosluis Stavoren;
- W2-021 Havendam Lemmer.

Dit betekent dat zich per 31 december 2011 nog 29 maatregelen in de planstudiefase bevinden en tien projecten in de uitvoeringsfase. Er voldoen in totaal 47 projecten aan de norm. Hiervan zijn 38 projecten gerealiseerd.

Voor negen projecten uit het HWBP- 2 is op grond van nader onderzoek en nieuwe inzichten door de beheerder gebleken dat de keringen alsnog aan de vigerende veiligheidsnormen voldoen zonder dat hiervoor maatregelen aan de kering moeten worden getroffen. Dit oordeel is op het niveau van dijktracés in de LRT 3 bevestigd. Het programmabureau verzorgt momenteel samen met de beheerders de aansluiting van de dijktracés uit LRT 3 met de negen projecten.

Drie HWBP-2 projecten (WN-014b Dijkversterking Hilledijk, WN-017 Achterland Maeslantkering en WN-018 Achterland Maeslantkering) zijn gelegen in het achterland van de Maeslantkering. In de derde toetsronde is de Maeslantkering goedgekeurd. Op dit moment is nog onduidelijk of de drie HWBP-2 projecten daarmee ook aan de veiligheidsnorm voldoen. In de komende verslagperiode onderzoeken de beheerders en het programmabureau gezamenlijk of dit het geval is, of dat voor deze projecten toch maatregelen moeten worden getroffen.

De mutaties in de projectfase ten opzichte van de stand in de Basisrapportage zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1
Mutaties in projectfase

	Basis Rapportage 30-6-2011	mutatie	VGR-1 31-12-2011
Planstudie	30	-1	29
Realisatie	14	-4	10
Gerealiseerde maatregelen	33	+5	38
Op basis van nader onderzoek is gebleken dat de kering voldoet	9	-	9
Op basis van nader onderzoek kan blijken dat de kering voldoet	3	-	3
Totaal	89		89

Tabel 2 geeft het totaal aantal lopende projecten per beheerder weer, met daarbij het aantal kilometers dijken, dammen en duinen en het aantal kunstwerken.

Tabel 2
Aantal lopende projecten per beheerder en hun belangrijkste kenmerken

	Totaal aantal lopende projecten	Projecten aan dijken, dammen, duinen		Projecten aan kunstwerken
HH Hollands Noorderkwartier	7	7	93 km	-
WS Hollandse Delta	9	9	58,7 km	-
Wetterskip Fryslân	5	4	32,8 km	1
HH Schieland & Krimpenerwaard	2	2	7,1 km	-
WS Rivierenland	2	2	11,5 km	-
WS Scheldestromen	2	2	11,8 km	-
HH Delfland	1	1	12 km	-
RWS - beheerders	5	2	30,9 km	3
Overige beheerders	6	4	31,2 km	2

4.2 Mijlpalen in de verslagperiode

In de verslagperiode zijn de volgende mijlpalen gerealiseerd:
- W2-013 Havendammen en steenbekleding Stavoren: vaststelling voorkeursvariant.
- WN-019 Riensluis te Lemmer: start uitvoering
- W2-026 Dijkversterking Nieuwe Stadse Zeedijk: afronding realisatie
- W1-008 Nederlekdijk: afronding realisatie
- WZ-004 Scheveningen: afronding realisatie
- WN-016 Johan Frisosluis Stavoren: afronding realisatie
- W2-021 Havendam Lemmer: afronding realisatie

Voor vijf projecten zijn de mijlpalen niet gehaald. Dit betreft in alle gevallen het vaststellen van het voorkeursalternatief. Bij deze vijf projecten toetst het programmabureau in hoeverre het niet behalen van de mijlpaal van invloed is op de planning en in hoeverre ingezette beheersmaatregelen het effect van de niet behaalde mijlpaal kunnen beperken of teniet doen. Het betreft:
- W2-030 Waddenzeedijk, Friese Kust: het niet behalen van de mijlpaal is veroorzaakt door de interpretatie van de te hanteren hydraulische randvoorwaarden. Mogelijk kan dit binnen de reservering in de planning worden opgevangen waardoor de realisatie volgens de beheerder volgens planning kan starten. Dit wordt in de komende periode getoetst.
- W2-055 Lekdijk KIS: in dit projecten spelen nog enkele discussies over diverse aspecten van het ontwerp, zoals het toepassen van oplossingen in grond en de dimensionering van toe te passen damwanden. Gezien het feit dat in de planning een reservering voor enige uitloop was opgenomen en dat de voorbereiding van het projectplan al is gestart, is de verwachting dat de realisatie volgens planning kan starten.

- W2-049 Ameland, Waddenzeekering: in dit project speelt nog een discussie over de wijze waarop met pipingregels moet worden omgegaan. De verwachting is dat de voorkeursvariant in de komende verslagperiode kan worden vastgesteld. De consequenties voor de voortgang van het project worden momenteel onderzocht.
- W2-014 IJsselmeer, kleibekleding en pipingmaatregelen: als gevolg van onduidelijkheid over de ontwerpuitgangspunten loopt de totale planfase langer dan aanvankelijk in de planning is voorzien. De verwachting is dat de voorkeursvariant in de komende verslagperiode alsnog kan worden vastgesteld. Naar verwachting start de uitvoering van het project in Q1-2013, in plaats van in Q2-2012. De beheerder verwacht dat dit geen substantieel effect heeft op de einddatum van het project. Het programmabureau zal dit toetsen.
- W2-067 Kustversterking Katwijk: dit project kent een aantal varianten, die nog nadere studie vergen. De beheerder bepaalt in de komende verslagperiode welke variant zijn voorkeur geniet. Daarnaast verwacht de beheerder dat de uitvoering van het project een half jaar langer duurt. De beheerder treft beheersmaatregelen om de planning te beïnvloeden. Het programmabureau zal deze beheersmaatregelen monitoren op hun efficiency.

4.3 Prognose komende periode

De Basisrapportage bevat een overzicht van de planning van projecten. De planning kan alleen bij een formeel contactmoment tussen het programmabureau en de betreffende beheerder worden aangepast. Deze werkwijze is toegelicht in bijlage 1. Ten opzichte van de voorziene planning doen zich in enkele projecten ontwikkelingen voor die in de toekomst mogelijk van invloed zijn op de doorlooptijd en timing van mijlpalen. In overleg met de beheerders toetst het programmabureau de consequenties van deze ontwikkelingen voor de planning.

In één project is mogelijk een versnelling aan de orde:
- R2-034 Sluizencomplex Terneuzen: De werkzaamheden ter plaatse van het sluizencomplex in Terneuzen zijn afgerond, met uitzondering van de werkzaamheden aan de Middensluis. Dit zijn relatief eenvoudige maatregelen van beperkte omvang, die bedoeld zijn de overslag van water over de sluis te beperken. Momenteel wordt in overleg met België bezien of op de locatie van de Middensluis een nieuwe sluis wordt aangelegd. In dat geval vervalt de aanpassing van de Middensluis, waardoor het project eerder kan worden afgerond dan tot nu toe werd voorzien. Gezien het feit dat het om relatief eenvoudige maatregelen gaat, acht het programmabureau het verantwoord een besluit hierover voorlopig af te wachten.

Daarnaast doen zich in drie andere projecten ontwikkelingen voor die van invloed kunnen zijn op de planning van de realisatiefase. Deze betreffen:
- W2-082 Noorderstrand Schouwen: de realisatie van de voorgestelde landzijdige zandige oplossing neemt naar verwachting meer tijd in beslag dan een buitenwaartse versterking. Het programmabureau is van mening dat deze uitloop gerechtvaardigd is gezien het risico op een kostenstijging die ontstaat wanneer de kering aan de buitenzijde versterkt zou moeten worden.
- WN-006 Ipenslotersluis en Diemerdammersluis: er speelt een discussie tussen beheerder en programmabureau over de subsidiabiliteit van voorgestelde maatregelen. Om deze discussie af te kunnen ronden is bindend advies gevraagd aan een onafhankelijke deskundige. Dit advies is ontvangen en geeft aan dat de voorkeursvariant die de beheerder voorstelt, niet adequaat is. De beheerder is gevraagd om nieuwe alternatieven uit te werken. Als gevolg van deze discussie treedt naar verwachting een langere doorlooptijd op.
- W2-004 Markermeerdijk Hoorn-Edam-Amsterdam: vanwege benodigd aanvullend onderzoek neemt het vaststellen van de voorkeursvariant meer tijd in beslag dan oorspronkelijk was voorzien. Aangezien oplevering van dit project na 2017 is voorzien, is dit project nader toegelicht in paragraaf 4.4.

4.4 Mijlpalen na 2017

Het HWBP-2 loopt tot en met 2017. De beheerders spannen zich daarom gezamenlijk in om de projecten uiterlijk in 2017 af te ronden. De verwachting is dat dit voor het merendeel van de projecten lukt. In de Basisrapportage werd voorzien dat de werkzaamheden bij vijf projecten ná 2017 worden afgerond. Het programmabureau monitort de planning van deze projecten nauwlettend. In de verslagperiode hebben zich in deze vijf projecten de volgende ontwikkelingen voorgedaan:

- WN-004 Dijkversterking Spui-West en WN-003 Dijkversterking Spui-Oost: in het Spui speelt de problematiek van zettingsvloeiingen. Deze problematiek moet eerst worden opgelost voordat met de dijkversterking aan beide zijden van het Spui kan worden gestart. De beheerder onderzoekt momenteel samen met Deltares en het Rijk of een integrale aanpak van de zettingsvloeiingen en de keringen aan weerszijden van het Spui mogelijk is en of hiermee een versnelling hiermee bereikt kan worden.
- W2-036 Waddenzeedijk Texel: bij dit project speelt de wens van de regio om met het oog op verlies van agrarische gronden en natuur voor een buitendijkse oplossing te kiezen. HHNK is met andere partijen (onder andere de gemeente Texel) in gesprek om de extra kosten eventueel op een andere wijze te financieren. Dit is een complex besluitvormingsproces.
- W2-004 Markermeerdijk Hoorn – Edam – Amsterdam: de Markermeerdijken liggen op een niet homogene veenondergrond. Om te voorkomen dat onnodig kostbare versterkingswerkzaamheden worden uitgevoerd, wordt een praktijkproef 'Dijken op Veen' uitgevoerd. In deze proef wordt de sterkte van de veengrond onderzocht. In de planning is rekening gehouden met een positief resultaat van de proef, waardoor een deel van de kering mogelijk minder zwaar versterkt behoeft te worden, maar waarmee meer tijd gemoeid is. Het realiseren van een conventionele oplossing zal naar verwachting minder tijd kosten, maar meer geld. Momenteel stelt de beheerder een planning op voor een conventionele oplossing, zodat een afgewogen besluit genomen kan worden ten aanzien van de te realiseren variant.
- R2-006 Houtribdijk: vanwege budgettaire redenen is dit project in 2009 getemporiseerd. In de verslagperiode is het project weer opgestart. De huidige planning van het project betreft een eerste inschatting. In de komende verslagperiode wordt de scope van het project opgesteld. Aan de hand daarvan wordt een nadere planning opgesteld.

4.5 Overzicht planning

In tabel 3 zijn de mijlpalen van de lopende projecten weergegeven. Deze data zijn in VGR1 gelijk aan die in de Basisrapportage omdat aanpassing pas plaatsvindt na een formeel contactmoment. In deze verslagperiode is geen contactmoment geweest.. Wel is met een kleur gemarkeerd waar zich mogelijk ontwikkelingen voordoen die van invloed zijn op het halen van de mijlpalen.

Niet behaalde mijlpaal, consequenties voor planning worden onderzocht

Mogelijke versnelling

Mogelijke vertraging met verwachte oplevering vóór 2017

Mogelijke vertraging met verwachte oplevering in of ná 2017

Bijgestelde mijlpaal op basis van formeel contactmoment

Tabel 3
Prognoses van de projectplanningen

	Code	Project	Beheerder	Verwachte keuze VKA	Verwachte start realisatie	Verwachte einde realisatie
Planstudiefase	W2-055	Lekdijk - KIS	WS Rivierenland	2011 Q3	2013 Q2	2017 Q4
	W2-030	Waddenzeedijk, Friese kust	WS Fryslân	2011 Q3	2012 Q4	2016 Q1
	W2-049	Ameland, Waddenzeekering	WS Fryslân	2011 Q4	2014 Q2	2017 Q2
	W2-013	Havendammen en steenbekleding Stavoren	WS Fryslân	2011 Q4	2012 Q1	2012 Q4
	W2-014	IJsselmeer, kleibekleding en pipingmaatregelen	WS Fryslân	2011 Q4	2012 Q2	2013 Q4
	W2-067	Kustversterking Katwijk	HH van Rijnland	2011 Q4	2014 Q3	2016 Q2
	W2-004	Markermeerdijk Hoorn - Edam - Amsterdam	HH Hollands Noorderkwartier	2012 Q1	2016 Q3	2021 Q2 *
	WN-001	Dijkversterking Hellevoetsluis	WS Hollandse Delta	2012 Q1	2015 Q2	2016 Q1
	W2-036	Waddenzeedijk Texel	HH Hollands Noorderkwartier	2012 Q1	2016 Q3	2019 Q4 *
	WN-004	Dijkversterking Spui West	WS Hollandse Delta	2012 Q1	2015 Q4	2018 Q3 *
	W2-080	Koegraszeedijk	HH Hollands Noorderkwartier	2012 Q1	2013 Q2	2014 Q4
	W2-085	Hoogwaterkering Den Oever	HH Hollands Noorderkwartier	2012 Q2	2014 Q4	2017 Q3
	WN-003	Dijkversterking Spui Oost	WS Hollandse Delta	2012 Q2	2014 Q4	2019 Q1 *
	WN-009	Dijkversterking Hoeksche Waard Noord	WS Hollandse Delta	2012 Q3	2015 Q2	2017 Q3
	WN-008	Dijkversterking Hoeksche Waard Zuid	WS Hollandse Delta	2013 Q1	2015 Q2	2017 Q3
	WZ-001	Zwakke schakels Noord-Holland	HH Hollands Noorderkwartier	n.t.b.	2013 Q1	2016 Q2
	WN-003b	Zettingsvloeiing Spui	WS Hollandse Delta	n.t.b.	n.t.b.	2014 Q2
	R2-006	Houtribdijk	RWS IJsselmeergebied	n.t.b.	n.t.b.	2018 Q4 *
	WN-015	Kunstwerken Boxmeer - Grave	WS Aa en Maas		2012 Q1	2012 Q4
	WN-024	Boxmeer	WS Aa en Maas		2012 Q1	2012 Q4
	W2-063	Eemdijken en Zuidelijke Randmeren	WS Vallei & Eem		2012 Q3	2015 Q4
	W1-006	Wieringermeerdijk en omgelegde Stonteldijk	HH Hollands Noorderkwartier		2012 Q3	2016 Q4
	W2-082	Noorderstrand Schouwen	WS Scheldestromen		2012 Q3	2013 Q1
	R2-061	Markermeerdijk Marken, zuid- en westkade	RWS Noord-Holland		2012 Q4	2015 Q4
	W2-042	Merwededijk te Werkendam	WS Rivierenland		2012 Q4	2014 Q4
	W2-002	Dijkversterking Krimpen	HH van Schieland en de Krimpenerwaard		2013 Q1	2015 Q4
	WN-005	Dijkversterking Eiland van Dordrecht Oost	WS Hollandse Delta		2013 Q4	2016 Q4
	WN-006	Ipenslotersluis en Diemerdammersluis	HH Amstel, Gooi en Vecht		2013 Q4	2015 Q4
	WN-007	Dijkversterking Eiland van Dordrecht West	WS Hollandse Delta		2014 Q3	2017 Q2

Realisatiefase	WN-019	Riensluis te Lemmer	WS Fryslân		2011 Q4	2012 Q4
	WZ-005	Delflandse kust	HH van Delfland			2012 Q1
	W2-003	Markermeerdijk Enkhuizen-Hoorn	HH Hollands Noorderkwartier			2012 Q3
	WN-012	Keent en Keent - Grave	WS Aa en Maas			2012 Q3
	R2-034	Sluizencomplex Terneuzen	RWS Zeeland			2012 Q4
	R2-011	Roggebotsluis	RWS IJsselmeergebied			2012 Q4
	W2-028	Dijkversterking Oostmolendijk bij Ridderkerk	WS Hollandse Delta			2014 Q4
	WZ-009	West Zeeuws-Vlaanderen	WS Scheldestromen			2014 Q4
	W1-009	Bergambacht-Ammerstol-Schoonhoven (BAS)	HH van Schieland en de Krimpenerwaard			2015 Q3
	R2-062	Keersluis Meppelerdiep Zwartsluis	RWS Oost Nederland			2015 Q3

* Projecten die ná 2017 worden opgeleverd

5 Risico's

5.1 Risicomanagement

Voor de beheersing van het HWBP-2 is risicomanagement essentieel. Dit is het cyclische proces van het inventariseren van risico's (inclusief kansen), het uitvoeren van risicoanalyses en het bepalen, het uitvoeren en het evalueren van beheersmaatregelen die als doel hebben de effecten van risico's te beïnvloeden.

Risicomanagement vindt zowel op programmaniveau als op projectniveau plaats. Bij het benoemen van risico's wordt onderscheid gemaakt tussen endogene en exogene risico's. De beheersing van de benoemde endogene risico's ligt binnen de verantwoordelijkheid van een project en het programma en zijn opgenomen in de planning en raming. Exogene risico's liggen buiten de directe beïnvloedingsmogelijkheden van een project dan wel het programma. Deze risico's zijn van invloed op de vastgelegde basisreferenties. De exogene risico's zijn daarom zijn niet opgenomen in de planning en raming.

De risico's worden zoveel mogelijk gekwantificeerd in geld en tijd. In hoofdstuk 3 zijn de planningsrisico's al aan de orde gekomen. In dit hoofdstuk komt de financiële vertaling van de benoemde, endogene risico's aan de orde. Het financiële risicoprofiel van het HWBP-2 is samengesteld uit de post onvoorzien op projectniveau en de post onvoorzien op programmaniveau.

5.2 Risico's op projectniveau

Het risicoprofiel van de projecten is sterk afhankelijk van de specifieke, actuele projectomstandigheden en de ontwikkelingen in de projecten. Doorgaans neemt het risicoprofiel tijdens de looptijd van een project af, omdat steeds minder risico's kunnen optreden en de beheersmaatregelen hun beoogde effecten zullen hebben.

In de ramingen van alle lopende HWBP-2 projecten is een post onvoorzien opgenomen. Deze is gebaseerd op de benoemde, endogene risico's en een bedrag voor onbenoemde risico's. Tabel 4 geeft een overzicht van de financiële waarde hiervan.

Tabel 4
Financiële waarde projectrisico's, weergegeven in mln. euro

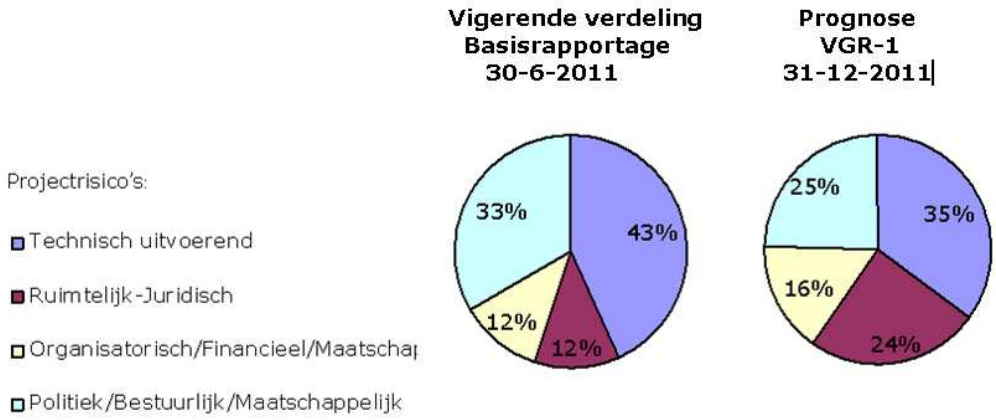
	Basis rapportage 30-6-2011	**VGR-1 31-12-2011**
Benoemde risico's projectniveau	189	185
Onbenoemde risico's projectniveau	358	346
Post onvoorzien projectniveau	**547**	**531**

Naarmate een project vordert, nemen de risico's op tegenvallers af. Een project in de planstudiefase kent meer risico's dan een project in de uitvoeringsfase. Een project in de uitvoeringsfase kent meer risico's dan een project waarvan de realisatie is afgerond. Van één project is de planstudiefase afgerond en is de uitvoeringsfase gestart en van vijf projecten is de uitvoeringsfase afgerond. Dit is toegelicht in paragraaf 4.2. Hierdoor is de totale waarde van de projectrisico's licht gedaald.

De verhouding van de benoemde en onbenoemde waarde is echter gelijk gebleven: de financiële waarde van de benoemde risico's vormt 35% van de totale post onvoorzien.

Prognose risico's op projectniveau
In de Basisrapportage zijn de benoemde projectrisico's ingedeeld in de categorieën die gehanteerd worden in de SSK-ramingssytematiek. Dit is in de verslagperiode opnieuw gedaan. Figuur 1 geeft dit weer.

Figuur 1
Verhouding van projectrisico's per risicocategorie



In de verslagperiode hebben de beheerders een prognose gegeven van de ontwikkeling van risico's in een geactualiseerd risicodossier. Op basis hiervan is de verwachting dat het aandeel benoemde risico's zal toenemen, mogelijk tot circa 50%. Een toenemend aandeel van benoemde risico's betekent dat voor meer risico's expliciete beheersmaatregelen kunnen worden onderzocht. De beheerders en het programmabureau spannen zich gezamenlijk in om deze ontwikkeling te bestendigen. Wijziging van de raming en van het aandeel benoemde risico's op projectniveau vindt echter (pas) plaats tijdens formele contactmomenten.

5.3 Risico's op programmaniveau

De projectramingen van de beheerders zijn opgesteld vanuit de optiek van de beheerders. Ervaringen bij andere grote projecten laten zien dat uit onverwachte hoeken risico's kunnen opdoemen die op geen enkele wijze waren voorzien. Daarom is op programmaniveau een post onvoorzien gereserveerd. Deze bestaat uit een aantal benoemde, endogene risico's, een bedrag voor de onbenoemde risico's en een aantal financieel technische bijstellingen.

Projectbeheersing
Een aantal van de onder het HWBP-2 opgenomen projecten is omvangrijk en complex. Ervaringen uit andere grote projecten laten zien dat een nog niet volledig toegespitste en uitgekristalliseerde beheersing kan leiden tot extra kosten. De ramingen die door de beheerders voor de HWBP-2 projecten zijn opgesteld, houden hiermee geen rekening. Voor dit risico is op programmaniveau een post gereserveerd van 110 mln. euro. Ten behoeve van een optimalisatie van de kwaliteit van de projectorganisatie en risicobeheersing van beheerders is in de verslagperiode een analyse uitgevoerd. Het programmabureau heeft geconstateerd dat een aantal beheerders organisatorische veranderingen heeft ingezet, die er toe moeten leiden dat de kwaliteit van de projectbeheersing toeneemt. Daarnaast zullen de aanbevelingen die de analyse heeft opgeleverd met kracht ter hand worden genomen. Daarbij moet onder meer gedacht worden aan de bestendigheid van voldoende expertise en de continuïteit daarvan tijdens de looptijd van projecten.

Afwijkende varianten
Op programmaniveau is een risico gedefinieerd voor afwijkende varianten. Dit betreft projecten waarbij mogelijk voor een andere variant moet worden gekozen dan waarmee in de raming rekening is gehouden. Hiervoor is een bedrag van 39 mln. euro gereserveerd. In de verslagperiode heeft een dergelijke keuze zich niet voorgedaan.

Overige risico's
De overige risico's betreffen twee generieke risico's met een beperkte financiële omvang. Eén risico heeft betrekking op onvoldoende borging of monitoring gedurende de uitvoering waardoor de veiligheidsnorm niet behaald wordt. Het andere risico heeft betrekking op onderdelen die robuuster dan noodzakelijk worden ontworpen, waardoor onnodig hoge kosten worden gemaakt. In de verslagperiode is niet vastgesteld dat er projecten zijn afgerond waar de veiligheidsnorm niet is behaald, of waar onnodig hoge kosten zijn gemaakt.

Onbenoemde risico's
Er zijn onbenoemde risico's die op geen enkele manier zijn te voorzien. De financiële waarde hiervan is berekend als een percentage van de projectkosten. Dit percentage is mede afhankelijk van de projectfase. Naar mate een project vordert neemt de kans dat onvoorziene risico's daadwerkelijk optreden af. Aangezien er in de verslagperiode geen eindafrekeningen hebben plaatsgevonden, is deze post onveranderd.

Financieel-technische bijstellingen
Door de statistische doorrekening van de raming kan een verschil ontstaan tussen de deterministisch vastgestelde meest waarschijnlijke waarde en de statistisch berekende gemiddelde waarde. Dit verschil wordt scheefte genoemd en wordt veroorzaakt door scheve kansverdelingen van risico's. De actuele berekening geeft aan dat de scheefte met acht mln. euro is gemuteerd. Tabel 5 geeft dit aan.

De totale post onvoorzien op programmaniveau komt hiermee uit op 212 mln. euro.

Tabel 5
Aandeel onvoorzien in programmaraming, weergegeven in mln. euro

	Basis rapportage 30-6-2011	**VGR-1 31-12-2011**
Beheersing	110	110
Afwijkende varianten	39	39
Overige risico's	5	5
Benoemde risico's programmaniveau	154	154
Onbenoemde risico's programmaniveau	125	125
Financieel-technische bijstellingen	**-75**	-67
Post onvoorzien programmaniveau	**204**	**212**

5.4 Risicobeheersing

Risico's met betrekking tot scope van HWBP-2
Zoals eerder is aangegeven, wordt voor negen projecten waarvan de beheerder heeft aangegeven dat deze alsnog aan de norm voldoen een verificatie aan de hand van LRT 3 uitgevoerd. Het risico dat de dijkvakken binnen deze projecten toch moeten worden aangepakt is zeer beperkt.

Daarnaast speelt dat beheerders mogelijk (nieuw) afgekeurde dijkvakken uit de derde toetsronde (LRT 3) willen meenemen met projecten in HWBP-2. Omdat op deze aangrenzende dijkvakken het toekomstige regime van het nHWBP van toepassing zal zijn en vindt financiering uit het nHWBP plaats. Als gevolg hiervan is het financiële risico voor het HWBP-2 zeer beperkt.

Risico's met betrekking tot de planning van HWBP-2
De stabiliteit van de planning van een aantal projecten moet nog worden geoptimaliseerd. Eventuele uitloop van de planningen heeft nadelige gevolgen voor de voortgang van het programma kasreeks. Ook kan het leiden tot kostenstijgingen. Programmabureau en beheerders nemen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor dit programmarisico. In de komende verslagperiode zullen de beheerders samen met het programmabureau de projectplanningen en de niet behaalde mijlpalen nader analyseren en op basis van deze analyse concrete beheersmaatregelen voorstellen en uitvoeren.

Risico's met betrekking tot de raming van HWBP-2
De raming wijkt niet veel af van de Basisrapportage. Waakzaamheid is wel geboden gezien het feit dat de uitvoering van de grote, complexe projecten nog moet starten. Kostenoverschrijdingen in de uitvoering of andere mogelijke tegenvallers in deze projecten kunnen een forse impact hebben op de risicoreservering. Pas wanneer deze risicoreservering wordt overschreden leidt dit tot een stijging van de raming. Het risico hierop zal gedurende de uitvoering van het HWBP-2 geleidelijk afnemen.

Beheersmaatregelen
De beheerders dragen zorg voor het bepalen van de risico's en het treffen van adequate beheersmaatregelen op de benoemde risico's. Het programmabureau ondersteunt de beheerders hierbij, door bijvoorbeeld gerichte informatie uit te wisselen met betrekking tot risicomanagement. Beheerders hebben in de afgelopen periode verschillende beheersmaatregelen getroffen om risico's te beheersen, zoals:

- instellen van een coördinatieteam Kabels en Leidingen, om tijdverlies door het niet tijdig verleggen van kabels en leidingen te voorkomen;
- het actief opzoeken van de eigenaren van de Kabels en Leidingen om tijdig de plannen en wensen tot verleggen te bespreken;
- de gemeente ondersteunen bij het verwerken van de dijkversterking in de ruimtelijke plannen zoals het bestemmingsplan;
- een aantal beheerders overweegt door te werken in het gesloten seizoen of doet dit al.

6 Financiën

6.1 Programmabudget

Voor het HWBP-2 was op 30 juni 2011 3.180 mln. euro beschikbaar, exclusief indexering. In de rijksbegroting 2012 is 7 mln. euro prijscompensatie toegevoegd. Per 31 december 2011 is het budget 3.187 mln. euro. Tabel 6 geeft de vigerende budgetreeks aan (Slotwet 2012, Staatsblad 2011, nr. 487).

Tabel 6
Budgetreeks in de rijksbegroting, weergegeven in mln. euro

	totaal	t/m 2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ev.
Basisrapportage 30-6-2011	3.180	524	122	214	437	357	346	359	821
VGR-1 31-12-2011	3.187	524	100	240	437	357	346	359	824
Waarvan Waterschaps-projecten	3.071	518	92	233	424	342	334	353	775
Waarvan Rijksprojecten	73[1]	1	5	1	8	10	8	3	37
Waarvan overige kosten HWBP-2	43	5	3	6	5	5	4	3	12

Tabel 7 geeft inzicht in de ontvangsten van de waterschappen en de rijksbijdrage aan de financiering van het HWBP-2.

Tabel 7
Financiering HWBP-2

	Totaal	t/m 2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ev.
Rijk	2006	524	83	97	359	229	168	203	343
Waterschappen	1181	0	17[2]	143	78	128	178	156	481
Totaal	3.187	524	100	240	437	357	346	359	824

6.2 Programmaraming

De programmaraming geeft het totaal van de gerealiseerde en de nog te realiseren kosten voor het HWBP-2. De raming is samengesteld uit de door de beheerders opgestelde projectramingen, de externe kosten voor het programmabureau (overige projectkosten) en het programma onvoorzien.

In de verslagperiode is de post onvoorzien licht toegenomen. Dit is toegelicht in paragraaf 5.3. De programmaraming sluit hierdoor op 3.156 mln. euro. De totale post onvoorzien bedraagt 743 mln. euro. Dit is 23% van de totale HWBP-2 raming. Tabel 8 geeft de opbouw van de raming weer.

Tabel 8
Programmaraming, weergegeven als verwachtingswaarde in mln. euro
Prijspeil 1-1-2011

	Basisrapportage 30-6-2011	VGR-1 31-12-2011
Project-voorzien	*2.352*	*2.370*
Project-onvoorzien	*547*	*531*
Subtotaal projectramingen	2.899	2.901
Overige projectkosten	43	43
Programma-onvoorzien	204	212
Totaal HWBP-2	**3.146**	**3.156**

[1] De Houtribdijk was tot voor kort getemporiseerd. In de loop van 2011 zijn de werkzaamheden hervat en is de Houtribdijk opgenomen in de raming van de Basisrapportage. Verwerking van het budget van de Houtribdijk zal plaatsvinden in de ontwerpbegroting 2013.
[2] Verschil tussen begrote ontvangsten (81 mln conform Spoedwet) en realisatie in 2011 (17 mln) zal verrekend worden in 2012.

De programmaraming van het HWBP-2 wordt probabilistisch doorgerekend. Met behulp van statistische rekenmethodes wordt een gefundeerde uitspraak gedaan over de trefzekerheid van de raming en de grootste onzekerheden daarin. Deze berekening laat zien dat de bandbreedte van de uitgaven tussen 2,5 mld. en 3,8 mld. euro ligt (respectievelijk de 15% en 85% waarde). Bovenop de programmaraming is een budgetreservering opgenomen van 5 mln. euro voor projectoverstijgende innovatie. Per post wordt hierna een toelichting gegeven.

Projectramingen
In de verslagperiode zijn de projectramingen in totaal met twee mln. euro toegenomen. Deze toename is vooral te verklaren uit twee administratieve correcties. In de raming van het project W2-055 Lekdijk-KIS waren de kosten van de praktijkproef die de beheerder heeft uitgevoerd abusievelijk twee maal opgenomen. Voor het project WN-025 Zettingsvloeiing Dordtsche Kil was abusievelijk een lager bedrag dan de afgegeven beschikking in de raming van de projectkosten opgenomen. Daarnaast is in de verslagperiode een beschikking afgegeven voor het project WN-019 Riensluis te Lemmer en is de beschikking voor het project WN-016 Johan Frisosluis Stavoren bijgesteld. Een onderverdeling van de projectkosten naar projectfase is weergegeven in tabel 9.

Tabel 9
Verwachtingswaarde projectkosten per projectfase, weergegeven in mln. euro
Prijspeil 1-1-2011

	Basisrapportage 30-6-2011	**VGR-1 31-12-2011**
Projecten in planstudie	*2.044*	*2.033*
Projecten in uitvoering	*654*	*495*
Subtotaal Lopende Projecten	2.698	2.528
Gerealiseerde Projecten	201	373
Totaal projectramingen	**2.899**	**2.901**

Tabel 10 bevat een onderverdeling van de projectkosten naar beheerders, zowel in de planstudiefase als in de uitvoeringsfase. In de verslagperiode is de uitvoeringsfase van vijf projecten beëindigd. Dit verklaart de daling van de kosten van de lopende projecten in tabel 10.

Tabel 10
Raming van de projecten in planstudiefase en uitvoeringsfase per beheerder, weergegeven in mln. euro
Prijspeil 1-1-2011

	Basisapportage 30-6-2011		**VGR-1 31-12-2011**	
Beheerder	**aantal projecten**	**raming in mln. euro**	**aantal projecten**	**raming in mln. euro**
HH Hollands Noorderkwartier	7	1.083	7	1.083
WS Hollandse Delta	10	443	9	440
WS Fryslân	7	121	5	117
HH Schieland & Krimpenerwaard	3	234	2	142
WS Rivierenland	2	190	2	186
WS Scheldestromen	2	160	2	160
RWS - beheerders	5	185	5	185
Beheerders met een totale verwachtingswaarde lager dan 100 mln. euro, of met minder dan 2 projecten	8	282	7	215
Totaal	**44**	**2.698**	**39**	**2.528**

Een onderverdeling van de projectkosten naar type bekostiging is weergegeven in tabel 11.

Tabel 11
Verwachtingswaarde projectkosten per type bekostiging, weergegeven in mln. euro
Prijspeil 1-1-2011

	Basisrapportage 30-6-2011	**VGR-1 31-12-2011**
Subsidieprojecten	2.025	2.027
Projecten Zwakke Schakels	666	666
Projecten Rijkswaterstaat	208	208
Totaal projectramingen	**2.899**	**2.901**

Kosten programmabureau
Deze kosten bestaan uit de gerealiseerde kosten tot en met 31 december 2011 en een door het programmabureau opgestelde raming van de verwachte programmabureaukosten over de periode 1 januari 2012 tot en met 2022. De raming van deze kosten bedraagt 43 mln. euro.

Onvoorziene kosten
Er hebben zich in de verslagperiode geen dotaties of onttrekkingen aan de post onvoorzien voorgedaan.

6.3 Verwachte ontwikkelingen in de raming van projecten

Uit de rapportages van de beheerders blijkt dat zich verschillende ontwikkelingen voordoen die van invloed kunnen zijn op de projectkosten. Het betreft:
- W1-009 Bergambacht-Ammerstol-Schoonhoven: bij dit project is sprake van een meevallend aanbestedingsresultaat. Het programmabureau onderzoekt in samenwerking met de beheerder of dit aanleiding is om de voorlopige beschikking naar beneden bij te stellen.
- WZ-005 Delflandse Kust: de beheerder heeft aangegeven dat de projectkosten mogelijk lager uitvallen dan was voorzien.
- WZ-004 Scheveningen: ook voor dit project voorziet de beheerder dat de projectkosten mogelijk lager uitvallen dan was voorzien.
- W1-010 Benedenstad Nijmegen: de beheerder heeft de verwachting uitgesproken dat de projectkosten lager uitvallen dan was voorzien.
- W2-063 Eemdijken en Zuidelijke Randmeren: de beheerder heeft aangegeven dat de kosten voor grondverwerving aanzienlijk toenemen.
- W2-014 IJsselmeer, kleibekleding en pipingmaatregelen: de beheerder heeft aangegeven, dat door het integraal ontwerpen van de maatregelen de projectkosten mogelijk toenemen.

Het programmabureau monitort de consequenties van ramingsmutaties en komt hier in de volgende voortgangsrapportage op terug.

6.4 Kasreeks

Ten behoeve van de Rijksbegroting stelt het programmabureau een overzicht op van realisatie en prognose van verplichtingen en kasuitgaven voor het lopende jaar en de jaren daarna. In tabel 12 is de actuele benodigde kasreeks opgenomen. Deze is gebaseerd op gegevens van de beheerders, die zijn beoordeeld door het programmabureau. Bij deze beoordeling is de verwachte realisatie voor 2012 naar beneden bijgesteld. De reden hiervoor is dat de realisatie van grotere, complexe projecten naar verwachting later van start gaat dan tot nu toe werd voorzien. Voorzien is dat realisatie van de grotere projecten op stoom komt in de jaren 2014 en 2015, hetgeen de hogere kasreeks in die jaren verklaart. Aangezien eventueel voortvloeiende begrotingsmutaties pas in de eerst volgende wijzigingswet op de begroting kunnen worden doorgevoerd, kan de geactualiseerde kasreeks afwijken van de meerjarige beschikbare bedragen in de Rijksbegroting.

Tabel 12
Kasreeks, weergegeven in mln. euro

	totaal	t/m 2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ev.
Basisrapportage 30-6-2011	3.146	524	98	273	237	390	375	406	843
VGR-1 31-12-2011	3.146	524	101	142	230	381	366	403	999

6.5 Apparaatskosten Rijkswaterstaat

Om inzicht te geven in de integrale kosten van het HWBP-2 wordt in deze paragraaf aangegeven hoeveel budget voor de interne RWS kosten in de begroting is opgenomen. Het budget van de interne kosten bedraagt op peildatum 31 december 2011 in totaal € 32 miljoen. Dit bedrag is conform de afspraken met betrekking tot de bekostigingssystematiek van RWS niet in de raming en het budget van het HWBP-2opgenomen.

Tabel 13
Raming apparaatskosten HWBP-2, in mln. euro

	totaal	t/m 2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ev.
VGR-1 31-12-2011	32	7	3	3	3	3	3	2	8

6.6 Cumulatieve verplichtingen en uitgaven

Tabel 14 geeft een overzicht van de cumulatieve financiële verplichtingen die sinds de start van het programma tot en met 31 december 2011 door het programma zijn aangegaan. In de verslagperiode is een correctie doorgevoerd in de post afgeronde projecten Rijkswaterstaat. Abusievelijk waren de verplichtingen van twee lopende projecten geboekt onder de afgeronde projecten.

Tabel 14
Cumulatieve verplichtingen, incl. BTW, weergegeven in mln. euro

	Basisrapportage 30-6-2011	VGR-1 31-12-2011
Afgeronde projecten beheerders	59	87
Afgeronde projecten Rijkswaterstaat	30	27
Lopende projecten beheerders	769	744
Lopende projecten Rijkswaterstaat	5	8
Programmabureau	8	9
Totaal	**871**	**875**

Op basis van de aangegane verplichtingen kunnen betalingen worden verricht. In de verslagperiode zijn voorschotten verleend voor de lopende projecten en zijn uitgaven verricht voor het programmabureau.

Tabel 15 geeft een overzicht van de cumulatieve uitgaven die sinds de start van het programma tot en met 31 december 2011 zijn gedaan.

Tabel 15
Cumulatieve uitgaven, incl. BTW, weergegeven in mln. euro

	Basisrapportage 30-6-2011	VGR-1 31-12-2011
Afgeronde projecten beheerders	58	87
Afgeronde projecten Rijkswaterstaat	30	27
Lopende projecten beheerders	435	497
Lopende projecten Rijkswaterstaat	3	7
Programmabureau	6	8
Totaal	**532**	**625**

Bijlage 1 Subsidieverlening door het rijk: werkwijze

Tijdens de periodieke toetsing van de primaire waterkeringen in het kader van de Waterwet onderzoeken de beheerders deze waterkeringen op verschillende faalmechanismen. Zodra wordt geconstateerd dat een kering vanwege één faalmechanisme niet voldoet, wordt deze afgekeurd.

De beheerders zorgen voor het op sterkte brengen van de waterkering. Op basis van de Waterwet komen de maatregelen van het HWBP-2 in aanmerking voor subsidiëring door het rijk. Hiertoe toetst het rijk de maatregelen aan de subsidiecriteria robuust, sober en doelmatig. Op basis hiervan geeft het ministerie een voorlopige beschikking af die als grondslag dient voor de uitbetaling van voorlopige subsidies aan de beheerder. De hoogte van definitieve subsidie wordt op basis van nacalculatie door het rijk vastgesteld. Voor rechtmatige subsidieverstrekking vindt een aantal van contactmomenten tussen beheerders en rijk plaats. Elk contactmoment wordt onderbouwd met kwantitatief en kwalitatief adequate documentatie.

Contactmoment 1 Startnotitie: dit contactmoment vindt plaats wanneer de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (voorheen Startnotitie MER) in concept is opgesteld. Bij dit contactmoment gaat het erom dat wordt vastgesteld dat de juiste ontwerpopgave en de juiste uitgangspunten worden gehanteerd en of het palet aan principeoplossingen ook een oplossing bevat die later als sober, doelmatig en robuust aangemerkt kan worden. Het zoeken van de mogelijke oplossingen is een iteratief proces waarbij de effecten van alle varianten worden afgewogen. Indien er nog veel onzekere variabelen zijn kan in het proces vóór het vaststellen van de voorkeursvariant nog sprake zijn van (sterk) variërende planningen en kostenramingen.

Contactmoment 2 Voorkeursvariant: doel van dit contactmoment is om te bepalen welke ontwerpvarianten bestaan en hoe de afweging heeft plaatsgevonden die tot de voorkeursvariant heeft geleid. Het rijk toetst of de voorkeursvariant als sober, doelmatig en robuust aangemerkt kan worden. Indien ook andere belangen dan het veiligheidsbelang een plaats hebben gekregen in de voorkeursvariant toetst het ministerie welk deel van de te maken kosten aan veiligheid is toe te rekenen en voor subsidie in aanmerking komt.

Contactmoment 3 Projectplan: bij dit contactmoment wordt het concept projectplan (voorheen: dijkversterkingsplan) getoetst op de criteria sober, doelmatig en robuust. Bij dit contactmoment wordt bepaald welk deel van de te maken kosten gerelateerd is aan de veiligheidsopgave en derhalve voor subsidie in aanmerking komt. De toetsing vindt plaats voordat het projectplan de inspraakprocedure ingaat en de goedkeuringsprocedure van de provincie doorloopt. Nadat het projectplan door de provincie is goedgekeurd kan het waterschap een subsidieaanvraag indienen. Het ministerie geeft naar aanleiding van de subsidieaanvraag een voorlopige beschikking af die als grondslag dient voor de uitbetaling van voorlopige subsidies aan de beheerder.

Contactmoment 4 Voorbereiden aanbesteding: dit contactmoment dient om aan de hand van de opgestelde marktuitvraag dan wel het opgestelde bestek te bepalen welke aanbestedingsrisico's bestaan en welke maatregelen kunnen worden getroffen om deze te reduceren of voorkomen.

Contactmoment 5 Uitvoering: tijdens de uitvoering van projecten wordt door middel van rapportages en de jaarverantwoordingen de gerealiseerde en geplande voortgang gevolgd. Indien de uitvoering daartoe aanleiding geeft, volgt een contactmoment 5 teneinde dreigende uitvoeringsrisico's te reduceren of voorkomen.

Contactmoment 6 Eindafrekening: zodra het project is afgerond, toont de beheerder aan dat de in het formeel goedgekeurde projectplan beschreven aanpassingen aan de hoogwaterkering zijn gerealiseerd en dat de waterkering aan de vigerende norm voldoet. Een eindafrekening wordt opgesteld waarbij de verstrekte voorlopige subsidies worden verrekend met de werkelijk gemaakte kosten. Ook wordt dan de subsidiebeschikking definitief vastgesteld.